

Коротке життя Антона Лосенка не дало йому можливості дати більше малярських творів, але й те, що він створив, свідчить про незвичайні його здібності.

Народився А. Лосенко 30 липня 1737 р. в Глухові на Чернігівщині в родині заможного селянина, але вже від 7 років життя став сиротою. Коло 1753 р. був, разом з іншими українськими співаками, вивезений до церковного хору в Петербурзі. У вільні хвилини А. Лосенко забігав до маляра І. Аргунова, у котрого малював разом із своїми земляками К. Головачевським і І. Саблучком. Про цих українців писав І. Аргунов, що вони „крайне прилїжання імѣли и содержали себя въ поступкахъ честно”. (Архів Академії мистецтв у Петербурзі, 1774 р., д. № 72, 1). Коли наші хлопці втратили голоси, то всі троє вступили в 1759 р., як „підмайстри” малювання до щойно заснованої Академії мистецтв. Але й тут А. Лосенко вчився в чужинця Ротарі, а вже наступного 1760 року одержав стипендію для студій у Парижі. Пробув він у Парижі два роки і вчився там у портретиста Рету.

Але академія у Петербурзі і російський уряд не дбали про свого стипендіянта і не висилали всіх належних і урочисто призначених йому грошей. Розпачливі листи Лосенка не впливали на сумління „казьонних” урядовців. Нарешті матеріальне становище нашого мистця стало так скрутне, що він повернувся до Петербургу... пішки, перейшовши Францію, Голляндію й Німеччину. Його велика, принесена на плечах з Парижу картина „Чудесна ловля риби” зробила таке враження, що Петербурзька академія призначила його „адьюнктом” і вдруге надіслала його до Парижу, на цей раз забезпечивши грошми та доручивши наглядати за працею інших російських стипендіатів у Парижі. З Парижу Лосенко прислав докладні й точні звіти із своєї праці. Повідомляв, що вчиться малювати у Вісна в „найславнішій паризькій школі”, себто на малярському відділі Королівської академії, рисує з натури і копіює твори світових мистців, вивчає французьку мову, перспективу і карикатуру. Дня 25 листопада 1763 р. він одержав у Королівській академії відзначення — медаль. Наступного року він написав, що, крім вище згаданих предметів, вивчає анатомію й композицію. В 1764 р. він одержав у Парижі два відзначення за „Жертва Авраама” і малюнок з натури.

За прикладом Паризької академії і Петербурзька академія дас Лосенкові срібну медаль. В 1765—1768 рр. наш мистець був у Римі, де, як кажуть його рапорти, малював антики, етюди з натури й композиції. З образом „Каїн і Авель”, Лосенко в квітні 1768 р. покинув Рим і за кілька місяців (!) прибув до Петербургу. Тут знову його чекав успіх: за композицію „Кн. Володимир Святославович перед Рогнідою”, перший в Петербурзькій академії, одержав звання „академіка історичного малярства” і повного професора, а в 1773 р. став ректором академії.

З його педагогічної діяльності в академії, відомо, що був прекрасним педагогом, хоч був ще зовсім молодий. „Цьому досвідченому мистцеві зобов'язані всі, що тоді вчилися в академії не тільки малярства, а й скульптури та гравєрства”, як пише часопис „Сѣв. Вѣстникъ” з 1804 р. ч. I, ст. 350. Лосенко написав також перший у Росії підручник фігурової композиції і анатомії. Цей підручник уживали також і в Москві, як про це свідчить бібліотека Московської школи малярства й скульптури, де в 1852 р. був підручник під заголовком „Легчайший способъ безъ масштаба увеличивать и уменьшать фигуру человека произвольно по размѣру профессора господина Лосенки” („Старые Годы”, Спб. 1914, I, 3). Як кажуть сучас-

В. Січинський АНТІН ЛОСЕНКО

А. Лосенко. Автопортрет.

ники, А. Лосенко вдачею був м'який, спокійний, привітливий, дуже пильний і акуратний у виконанні своїх обов'язків та цілковито відданий мистецтву. Як свідчить також його автопортрет, була це людина енергійна, жвава, з проникливими та аналізуючими очима.

А. Лосенко мав також особливий хист до спостереження і обсервації та літературно-мистецької критики, як це свідчить його „Журнал”, ведений під час його перебування у Парижі. Наприклад, про твори Рубенса А. Лосенко писав: „Композиція смілива й велична, кольори гарячі й багато їх варіантів на тілі”. Подобалися нашому мистцеві Лебрен, Лестер, Натуар, але інтимне й солодке мистецтво Ватто, Шардена і Фрегонара йому не заімпонувало.

Умер Антін Лосенко 23 листопада 1773 р., маючи всього 36 років, від „водяної хвороби”, як кажуть старі джерела. Очевидно, „стипендійне” Лосенкове голодування в Парижі, його піша мандрівка через усю Європу і петербурзьке нездорове підсоння не послужило йому на добро.

Антін Лосенко був творцем класицизму та історичного малярства на всьому Сході Європи та один з найбільших мистців реалізму. Європейська мистецька критика дуже високо оцінювала Лосенка. Лосенків сучасник, французький гравєр Віль, висловився так, що, мовляв, той „козак став першим великим мистцем свого краю”. Реймерс називає нашого мистця „визначним, знаменитим рисівником”. Фальконе вважає А. Лосенка подивугідним віртуозом; що міг малювати моделі з „геніальною точністю”.

Переїнявши від своїх попередників — українських портретистів ще бароккові традиції, А. Лосенко дав кілька прекрасно виконаних портретів Сумарокова, Волкова, Шумського, Геннігера. Вони, як каже С. Ернст, строгі й су-

ворі своєю красою; вибагливою майстерністю, що хвилюють і зворушують глядача, а єдиний жіночий портрет Майкової 1770 р. дивує своєю мрійливістю й ніжністю, а це С. Ернст пояснює особливою чутливістю українця — виконавця портрета („Особенно чуткій малоросс!”).

В Петербурзі Лосенко, як і інші українські мистці, що працювали в північній столиці, не тільки спричинився до того, що російське мистецтво вийшло з вузького кола іконописного шаблону і копіювання, але й перший дав оригінальні твори на широкі теми історичні й біблійні. Його фігурові композиції, не зважаючи на панівний тоді в Європі класицизм, з робленими, театральними позами дієвих осіб і застиглими „класичними” фігурами, трактовані в Лосенка дуже природно й живо, повні динамізму й переконливого реалізму. А. Лосенко перший удався до історичних композицій із старокняжої доби, створивши такі образи, як „Князь Володимир перед Рогнідою” (1770 р.) і „Св. апостол Андрій Первозваний”. Його твори на біблійні теми, як „Чудесна ловля риби” (1762), „Каїн і Авель”, „Жертва Авраамова”, „Гектор з Андромахою”, „Рогніда або погром Полоцька” та ще кілька інших творів на античні та біблійні теми не тільки стоять поруч найкращих італійських і французьких мистців його доби, але великою мірою перевищують їх своїм реалізмом, вільністю композицій, живою модельністю та гармонією кольорів. Впливи західного, зокрема французького малярства, звичайно значні, але, як каже російський мистецтвознавець С. Ернст, „у варварському Петербурзі це було величезне досягнення” („Старые Годы”, Петербург, 1914 р., I). У порівнянні з тим західним класицизмом А. Лосенко зробив значний поступ, коли навіть порівнювати його з такими новітніми „російськими світилами”, як Брюлов і Бруні, у яких фігури були в застиглих і роблених позах та мертвому рисунку.

А. Лосенко перший у своїх історичних сюжетах почав давати реальні селянські та інші типи (Напр., в „Рогніді”) та живі, повні духового життя постаті („Андрій Первозваний”). Досить подивитися на невинну живу фігуру прекрасного юнака, приготованого на жертву півпоганина Авраама, щоб переконатися, яку велику суттєвну силу мають подібні твори. Не меншу психологічну насиченість має Лосенків автопортрет, хоч виконаний зовсім безпретенсійно і без робленого позування. Акти А. Лосенка точністю й пластичністю виконання та своїм живим, реалістичним трактуванням натури — найкращі цього роду праці. Ті Лосенкові „натурники”, в різноманітних, невимувлених і часто моментальних позах, можуть бути ще й досі досконалими зразками для навчання малювання з натури. Усіх цих малюнків було щось із 200, але „мудрі” педагоги Петербурзької академії роздавали їх студентам „для вправ”, і так вони майже всі подерлися й розгубилися... А коли почали досліджувати їх, то знайшли всього... шість!

У своїх малярських творах Антін Лосенко вмів майстерно передати матеріал і фактуру оксамиту, хутра, тканини, вишивки тощо, досягаючи великої ілюзії дійсності. Його барвна сканла багата й різноманітна, але згармонізована до єдиного тону золотисто-зеленого.

Російські мистецтвознавці вважають за учнів А. Лосенка таких російських мистців, як Шукін, Угрюмов, Акімов, Шебуєв, Єгоров.

Дорогоцінні твори українського мистця Лосенка донедавна зберігалися в Петербурзькій академії мистецтв, в Російському музеї в Петербурзі, в Третьяковській галерії в Москві. Але жадного твору українського мистця Антона Лосенка з Глухова нема ані в Глухові, ані в будь-яких інших музейних збірках на Україні.

Павло Тичина

ПРОГОЛОШЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ
РЕСПУБЛІКИ

Дума*)

Ой що в Софійському заграли дзвони, затремтіли,
Не білі голуби — янголи в небі полетіли.
Ой там збиралися під прапори, під соняшні
[ще й сині.
Віднині

Не буде більше пана у вільній Україні!

Ідуть, ідуть з музикою
Під тінню прапорів
Прекрасною, великою
Рікою стиглих нив.

Ідуть, ідуть — вітаються
І славлять щасні дні.
Жахтять-переливаються
Іх душі вогняні.

Ой там виходили попи з софійської із брами
З хрестами, з корогвами.

У шатах золотих коло Богдана правлять

[службу богу.

Як рожу,

Вітай свою, Вкраїно, долю, вітай дівчину гошу!

Горять, горять свободою
Вчорашні раби,
Бо чули: „Встань з природою!”
Звук янгола труби.

І встали всі, співаючи
З природою весни,
З природою вітаючи
Чудові дійсні сні.

Як засміялося до них та праведне сонце:
„Не дурно гріло я — світило у кожне віконце”.
Як заходилися хмарини ткати скатертини,
Хвилини!

Цвітуть та розцвітаються небесні бархатини...

Цвітуть в піснях вкраїночки,
Дзвіночки срібляні.
Душею чорнобривочки
Струнчасто-осіяні!

То ж матері майбутні
Стрічають дні ясні.
О, хвилі незабутні!
О, сонце і пісні!

Ой що в Софійському та грали дзвони, замовкали.
Там прапори приймали, до народу промовляли:
„Гей разом, разом станемо на ворога ми, браття —
завзяті!”

Хто зрадить неньку Україну, прокляття тим,
[прокляття!”

І суне військо лавою
Від білих тихих брам
Із „Заповітом”, „Славою” —
Весь Київ, наче храм!

В нім скапала кров часові,
Кров мучнів без кінця...
І в нім горять Тарасові
Українські серця!

Н. Щербина

ДІВА ВІЧНОСТИ

У мрійливих садах, повз грядки роз-
критоустих троянд, весело леліють бірю-
зові струмки. Прибрану пахущими дріб-
ноквітами гушавину галля овіває тиха му-
зика. Лункодзвонні райські птахи пурха-
ють з гілки на гілку, граючи у ворухливих
просвітах густолистя дерев веселками іс-
кряного пір'я. Гуляють у прозоро-рожеві
м'ягкі зарівниці-дів.

На крилах янгола я часто літаю туди.

Там, на розгинених, діамантових воро-
тах, любовно зустріває мене вігнорадіс-
ною усмішкою нетлінна Красуня Вігнос-
ти — Мрія.

Вона привітно підіймає простягнені
струни вій і обсипає мою замріяну постать
теплими іскрами радості темнофіялкових,
надхненних огей...

Я в екстазі пригортаюсь до неї. Я мо-
люся їй, мойй всевидці — Мрії, найпринад-
нішій Діві Вігности.

*)Цю думу П. Тичина написав тоді, як була
проголошена Українська Народня Республіка,
отже, ще тоді, як він міг вільно висловлюватись.
Передруковуємо її з нагоди 35-річчя великої дати
— 22 січня 1918 року.

Свген Онацький

ПОБРАТИМИ

(Оповідання)

Інженер Юрій Кириченко був незадоволе-
ний собою. Як міг він себе так розпустити?!
Чи не заздрили ж колись йому всі його това-
риші, що в нього, мовляв, завжди розум і воля
панують над почуттями і що він у всіх ситу-
аціях залишається вірний собі й своїм заса-
дам? А, отже, вчора ввечері...

Інженер Юрій Кириченко задумливо стру-
сив попіл з цигарки до попільнички, що стояла
перед ним на столі з наготовленим листом бі-
лого паперу й кількома книжками.

Що, власне, було вчора ввечері? Ніколи
ще Юрій Кириченко не дозволяв собі випити
через міру і тому уникав всіляких п'яних ком-
паній, де й сам почував себе не дуже приємно,
та й його не дуже любили й запрошувати,
вважаючи його за мало товариського. І коли б
не та Олена... Зрештою, й Олена... Що йо-
му вона? Навіть і не дуже гарна... Тільки
ота якась незрозуміла схожість з Марусею...
головно в очах, почасти в голосі... Потім ота
її задержуватість... А вчора вона все йому
підливала, кокетувала, сміялась так заразливо
й весело... Потім поїхали авто. Олена за-
хотіла обов'язково керувати авто, розвинула
шалену швидкість і — збила якогось пере-
хожого... А головне, чи з переляку, чи так
з лукавства якого, не захотіла спинитися і по-
гнала далі. І п'яне товариство теж не захотіло
спинитися. А він був — як та ганчірка... Як
міг він до того допустити?!

Юрій Кириченко встав і пройшовся по кім-
наті.Треба покласти цьому край! Отак з п'яних
очей станеш іще вбивцею!

Він знову пройшовся по кімнаті, потер до-
лоною лоба і машинально взяв у руки часо-
пис. Перебіг неухважно політичні новини, теле-
грами, передову статтю і — раптом його очі
спинилися на „трагедіях вуличного руху” в
хроніці. Чорним шрифтом було там видруко-
вано:

„Злочинне авто. Вчора, десь коло півночі,
по вулиці Лінкална, коли двоє молодих людей
намірялися перейти з одного хідника на дру-
гий, з-за рогу вискочило приватне авто і, за-
чепивши одного з них, кинуло ним сильно об
землю. Замість спинитися, щоб допомогти жер-
тві нещасливого випадку, авто погнало далі.

А. Лосенко. Натурник.

Поліція шукає злочинців, що так легкодушно
ставляться до чужого життя. Але, на жаль,
ніхто не вспів зауважити числа таргетки. Жер-
твою став інженер Богдан Кравчук, українець,
що вертався тоді з своєю дружиною Марією,
нар. Пимоненко, з театру. Його завезено до
шпиталю Милосердя при вул. Вікторії. Лікарі
вважають його стан дуже поважним”.

Юрій Кириченко зблід і сперся об стіл.

— Боже! Богдан... Невже то був він?!

Він не докінчив. Затягнувшись ще раз нер-
вово цигаркою, кинув її від себе, схопив бриля
і скорше вибіг, ніж вийшов, із кімнати.

За кілька хвилин він уже гнав своїм авто
до шпиталю.

З Богданом Кравчуком вони були давніми
приятелями. Ні, більше — були побратимами.
Разом училися в гімназії, разом змагалися за
волю України по лісах і степах проти больше-
вицьких зайд, московських імперіалістів, ра-
зом емігрували за кордон, рятуючи життя та
шукаючи захисту в вільному світі. І от тепер
опинилися разом в тому самому місті за оке-
аном, в Америці.

Тільки тут їхні шляхи пішли нарізно. Бог-
дан Кравчук, гарний пристойний чорнявець,
дуже вразливий і імпульсивний, одружився
з їхньою давньою спільною приятелькою Ма-
русею Пимоненко, що має такі чудові й мрійні
великі очі, пишну золоту косу і м'який гли-
бокий голос, що йде просто з серця — до сер-
ця. Але праці за фахом він ніяк не міг знайти
собі, — дуже мало було в нього нахилу до
англійської мови, а без мови — хіба долівки
чистити! Маруся працювала кельнеркою в ре-
сторані, і, зрештою, на життя їм вистачало.
Вони були щасливі взаємною любов'ю.

Юрій Кириченко навпаки, завжди мето-
дичний, систематичний, витриманий, швидко
опанував англійську мову, що й перше, ще
в Європі, передбачаючи можливість виїмгру-
вати до Америки, підучував. На фабриці, куди
вступив звичайним робітником, зробив якийсь
винахід, якийсь поліпшення, звернув на себе
увагу дирекції і — ось був уже фаховим інже-
нером із власним авто і власним гарним по-
мешканням, але — самотній.

З Кравчуками зустрічався він тепер рідко.
Не хотілося встрявати в їхнє родинне життя,
та й крім того... хіба ж не подобалася йому
тим Олена, що була чимсь дивно схожа на
Марію? Кириченко зустрічався з Оленою, але
волів уникали Марусі.

А з Богданом вони були побратими.

Ще в останній класі гімназії, коли перед
ними широко розстелялися всі шляхи незна-
ного світу, виконали вони святий обряд побра-
тимства, що існував, як вони знали, на Україні
з найдавніших, ще скитських, а може й перед-
скитських часів, а набрав нового значення й
сили за новішої козаччини. Тож вони запри-
сяглися, що коли б кому з них загрожувала
яка велика небезпека, другий уживе всіх своїх
сил і засобів, щоб його порятувати.

І хіба ж Богдан не дотримував своєї присяги?

Хіба не виніс він на своїх плечах його,
Юрія, пораненого, з поля бою, щоб не попав
він в руки жорстоким чекістам?

І от тепер він, Юрій, може бути, забив Бог-
дана так підло й безглуздо! А-ах, який жах!

Киричків автомобіль летів, ледве затри-
муючись при сигналах і з небезпекою покла-
сти ще когось під колеса.

Та от і шпиталь...

— Кравчук? Третій поверх, кімната 16.
Але він увесь час непритомний...

Аж ось і Маруся. Яка вона бліда, зажу-
рена! Видно, всю ніч не спала. Побачивши
Юрія, зраділа:

— Як це мило, що ви прийшли! Богдан,
знаєте... Це було так швидко. Я навіть ні-
чого не зрозуміла в перший момент... Ми
йшли з Богданом, і враз він мене як штовхне...
Я упала. Підводжуся — Богдан лежить...
„— Богдане, Богдане!” Як мертвий... Збіг-
лися люди. Поліція. Спинили чийсь авто, по-
клали Богдана, посадили мене... І от — ми

тут... Я всю ніч коло нього. Але він не приходить до притомності. Я так боюся, Юрію, так боюся...

І вона закрила обличчя руками.

Юрій перше навіть не намагався її заспокоївати. Навіщо? Хай краще поплаче. Потім буде легше. Нарешті вимовив:

— Не бійтеся, Марусю! Я буду з вами. Що тільки можна буде зробити, щоб його порятувати, ми зробимо.

Пішов до чергового лікаря.

— Дуже, дуже поважний випадок. Ще нічого певного не можна сказати. Органічно ніби ніщо не ушкоджено, але дуже сильний нервовий шок... Бачите, ще досі непритомний...

Ішли дні. Ішли тижні... Проїшли місяці. Богдана Кравчука вже давно перевезли з шпиталю додому.

Але дома все — як у лікарні: Богдан лежить чи сидить у білому ліжку; Маруся ходить коло нього, як фахова сестра-жалібниця; щодня навідується лікар.

Щодня буває Юрій Кириченко. Це він перебрав на себе всі витрати на лікування. Це він запросив до Богдана найкращого лікаря-спеціаліста, який, оглянувши уважно Богдана, сказав Юрієві:

— Спинний мізок не має жадних органічних ушкоджень, — параліч походить від психічної травми... Коли б знайти засіб, щоб збудити хворого від цієї летаргії, що його опанувала... Коли б примусити його до психічного зусилля... Але, бачите, він сам не має для цього досить волі й бажання...

І так ішли знову дні. Минали тижні. Минали місяці.

Щодня відвідував Богдана Юрій, який допомагав Марусі провадити господарство. Лікар уже рідше заходив. Стан хворого не кращав, і одного дня Богдан сказав Марусі:

— Нам треба розійтися. Я зовсім не хочу в'язати тобі світу. Ти ще надто молода й гарна. Ти вже нічим не можеш мені допомогти, і нема ніякої рації, щоб ти приносила в жертву мені своє життя.

Але Маруся образилася:

— Як ти можеш таке говорити?! Я залишуся все життя з тобою.

— Дурниці! Ти сама побачиш, як скоро втомишся. Іди краще з Юрієм до театру, — розважся бодай трохи.

І Маруся, дійсно, почала все частіше ходити з Юрієм, який приносив їй квіти, цукерки, книжки...

Кожний міг би з спокійним сумлінням сказати, що Юрій залицяється до Марусі.

Одного пізнього вечора Богдан лежав на канапці й дивився в вікно. Був тихий теплий вечір. Небо було вкрите міріадами зірок. В вікно хвилями вливалися пахощі дерев у весняному цвіті.

Маруся з Юрієм пішли до кінематографу. Аж ось вони вже вертаються. Входять, намагаючись не робити найменшого шелесту, до сусідньої кімнати, напівосвітленої ліхтарями з вулиці. Богдан, через прочинені двері ясно бачить дві постаті, що стоять дуже близько одна коло одної. Вони розмовляють ніби впівголоса, але кожне їхнє слово добігає до Богдана і б'є йому в вухо.

— Ах, Марусю, — каже Юрій, — я не можу так більше! Ти ж бачиш, як я тебе люблю!

І голос його звучить так переконливо, так щиро, так ніжно й пристрасно.

Богдан не відривав очей від нього, і він бачить, що й Маруся теж дуже пильно й уважно дивиться на Юрія.

— Ти повинна розвестися з Богданом, і ми поберемося... Ти скажеш, що так не можна, що я поведжуся підло в відношенні до свого побратима, в якого хочу оце відняти його останню надію, його останню поміч, алеж повір, Марусю, я так божевільно люблю тебе, я жити без тебе не можу, я люблю тебе, я хочу тебе... Це ж божевілля так далі жити!

І Богдан бачить, як Юрій бере Марусю в обійми і починає її пристрасно цілувати. Але Маруся... Маруся не хоче, Маруся відбивається, Маруся кличе на поміч:

А. Лосенко. Жертва Авраамова.

ПОМЕР ВОЛОДИМИР БЛАВАЦЬКИЙ (ТРАЧ)

Вночі проти 8 січня ц. р. в Філадельфії помер заслужений діяч українського театру Володимир Блавацький. Його заслуги в історії нашого театру безсумнівні. Вийшовши із школи Леся Курбаса, він пізніше розвинув велику самостійну діяльність як організатор театральної справи, як режисер і актор. Це ж він був організатором театру ім. І. Тобілевича, він був керівником Львівського оперного театру, він же вивів на еміграцію і зберіг активний театральний колектив, що продовжував традиції українського театру й на чужині аж до останніх днів свого керівника. Як режисер-постановник і актор Блавацький брав участь у численних, різноманітних своїм характером п'єсах. Його передчасна смерть, смерть у розквіті творчих сил, — це, справді, незамінна втрата для нашого театрального життя.

У наступних числах нашого тижневика ми дамо фахову оцінку діяльності незабутнього Небіжчика.

— Богдане, Богдане! Рятуй мене, Богдане!..

І Богдан поволі підводиться, встає на ноги, починає йти, перше коливаючись, ніби той човен у морі, потім все твердіше. Якось дивна невідома сила підтримує й веде його. Ніби сама душа рветься на допомогу до Марусі.

— Я тут, Марусю! Я йду, Марусю! Облиш її, негіднику! — кричить він до Юрія.

Але, на його здивування, не тільки Маруся, але й Юрій, і навіть лікар, що теж був у кімнаті, хоч Богдан його перше й не бачив, кидаються разом до нього, і на всіх обличчях він читає невимовну, непідроблену радість.

— Ви мали рацію, пане професоре! — каже Юрій до лікаря.

— Ясно, що мав рацію, — відповідає той і плече Богдана дружньо по плечі, — бачите, я ж казав, що у вас нема ніякого органічного ушкодження, а тільки психічна травма і що потрібно було тільки сильного зусилля, напруження волі, і от, бачите, ви вже ходите.

— Так це була лише комедія? І Юрій та Маруся тільки грали? — запитує Богдан, дивлячись на кожного по черзі.

— Любий мій, — відповідає Маруся, ніжно його обіймаючи, — це була не комедія, а глибока-глибока драма, вір мені, — але, зрештою, хіба ж ми її не добре відіграли? Коли б ти знав, скільки разів треба було повторювати, але, зрештою, Юрій так добре вивчив свою роллю, що ми сьогодні наважилися спробувати... І яка я рада, що ти знайшов у собі досить сили, щоб мене порятувати!

Микола Щербак

МЕСНИЦЬКІ МЕЧІ

(Закінчення з попереднього числа)

Спи, батьку!

— Спи, батьку! — він витер непрохані сльози і хрипло промовив, козак сивобровий,
— Нехай тобі сняться шалючі грози
І лицарі вірні і пісня з діброви...

— Спи, батьку!.. Трипілля твоє в узголів'ї
І нива в колосі, на жито багата!
Прислухайсь крізь сон, як гуде Придніпров'я,
Як наше козацтво січе супостата.

— Спи, батьку!.. І гримнули тричі салюти,
Відлунням відбилися гори й долини...
— Спи, батьку!.. Шаблюю, вогнем перекуті,
Горіли на сонці, як гнів України.

Блиск мечів

Зима минула... І весна мина,
Відколи Гоців їх прийняв у гості...
Землянки. Нетрі. Ліс. Трясовина.
Та неба шмат та сонце в високості...

— І хто б міг думати у високу мить
Гарячих рейдів і стрімких походів,
Що доведеться на безплідді жить,
Що висихатимуть бурхливі води,
Що тільки в снах жахатимуть бої?..

— У снах!? Ні, ні! Мене підносить мрія,
Що десь Петлюра... уряд... є свої!..
Ми не самітні! Україна зріє,
Як світлий колос! Ще душа жива
І кров у жилах, як вино, іскриться!
Промовив сотник, і його слова
Дописувала шаблею правиця...

— Так, сотнику! Ще є у нас мечі,
Лише б Зеленого!.. Ніхто не збудить
Отамана...

— Це добре, що вночі,
Коли пішли із похорону люди,
Подбали ми про вічний супокій —
Переховали батька... Хижі звірі
Глумилися б у лютості лихий...
О, Божа сило! Бий їх, бузувірів!
Скарай їх, зайдів!

— Добре, що в ту ніч
Переховали й зброю... О, надіє!
І мовив сотник: — Оживе ще Січ
І знов з Трипілля полум'ям повіє!
Вогнем із яру!.. Якось в темноті
Блукаючи, я вийшов на узлісся.
Уже світанок зорі золоті
Гасив у небі... Наче камінь ніс я...
І враз — як в казці! — блиснули мені
Понад Трипіллям, вкритому імлою,
Жаскі вогні, запалені вогні!
Мов блискавиці, кресані грозою...
Спливала мла, і раптом бурий дим
Дихнув у сутін, над Дніпром розлитий.
І я здригнувся... Довго ще ходив
І дивувався... Не заснув до світу...

Загомоніли лицарі: — Ні, ні!
То не вогні, то блиск мечів із яру,
Де ми сховали їх у глибині
На слушний час — на помсту і на кару!..

На слушний час!..

... І досі уночі,
Як Бог благословляє світло днини,
Жахтять із яру месницькі мечі —
Святі мечі за волю України!

Іван Дніпряк

ДІВЧИНА З СОЛОДКОЇ БАЛКИ

Де зросла ти і з ким зустрігалась,
Що мене ти в полон узяла?
Краще б ми вже навіки з'єднались —
Рана в серці б моїм зажила.

А тепер я блукаю розбитий
І без муки не маю ногей.
Ну, скажи, що я буду робити
Без твоїх наймиліших огей!?

Буду мріяти й снити про тебе, —
Може, прийдеш хог в сні ти колись...
Пригорну тебе міцно до себе
І забуду, що ми розійшлись...

Федір Кубанський

ВИНИЩЕННЯ ОДНІЄЇ КУБАНСЬКОЇ РОДИНИ

(До 20-річчя большевицького злочину)

На засіданні президії станичної ради станиці Старомінської на Кубані, що відбулося 12 березня 1930 року, було вирішено розкуркулити разом з іншими „куркулями“ й родину Михайла Тарасовича Петренка. На цьому засіданні були: голова ради Іван Котельников (як бачимо, „старший брат“) секретар „комосередку“ Луганський, „бідняки-активісти“ Іван Цісарський, Мацало й інші. Між іншим, один з „бідняків“ виступив був на оборону Петренкової родини, але на нього нагримали, назвавши „підкуркульником“.

Що ж являла собою родина кубанського хлібороба Михайла Тарасовича Петренка і яка її доля спіткала?

Це була надзвичайно працююча родина, і складалася вона спочатку з 14 осіб. Три сини Михайла Тарасовича були одружені з такими ж працюючими дівчатами. Не бажаючи розділювати своє господарство, всі вони жили разом у великому козацькому будинку однією дружною сім'єю.

Зразкове Петренкове господарство було заздрістю для багатьох ледарів.

Чотири добре відгодовані („як огірочки“) коняки, три добрих „червоної“ німецької породи корови, до сотні курей („мінорки“ й „лехгорни“), десять „даданівських“ вуликів бджіл, присадібний садок.

Ніколи Михайло Тарасович не мав наймитів, не експлуатував чужої праці; все робила його енергійна родина. Всі податки виплачував повністю і вчасно. З 1928 року Михайло Петренко брав участь у численних „червоних обозах“ під час хлібозаготівель і перший викупив акції „Тракторцентру“. Облігації позики „Укріплення сільського господарства“ він взяв на тисячу карбованців, та й сусідам-біднякам ніколи не відмовив у допомозі. Але місцева „влада“ скося поглядала на міцне господарство. І тому старші сини Михайла Петренка Олексій і Павло року 1928 відділилися від батька. Але це не врятувало родину від руїни, яку їй ніс комуністичний „прогрес“.

Передусім Михайла Петренка і всю його родину позбавили виборчих прав, а після цього як у „позбавленця“ забрали примусово все: худобу, реманент, зерно і навіть т. зв. „зайвий“ хатній посуд. Все це нібито призначалось для організованого в станиці колгоспу „Ленінський шлях“.

Пізно вночі 18 березня 1930 року в хату до Петренка з'явився чекіст з Таганрізького відділу ДПУ в супроводі двох колишніх червоних партизанів Федосєєва й Ворона.

— Ану вилітайте звідси к чортовій матері! — наказав чекіст. — Зараз мені, щоб і духу вашого тут не було!*)

У Михайла Тарасовича ноги затіпалися від такого „привітання“. Жінки заголосили.

— Голубчику, дорогий! — кинувшись чекістові в ноги й голосячи, стала вмовляти його вже посивіла господиня-мати. — Куди ж ми підемо серед ночі? У цій хаті виросли всі мої діти, ці стіни більш як тридцять літ зігрівали нас, їх сам наш батько будував, — за що ж тепер ви гоните нас з рідної хати? Пожальте ж хоч дітей цих малесеньких, вони ж ні в чому не повинні! Боже! За що ж така кара!?

— Що, ти хочеш, щоб я ужив зброї? Так я не задумаюсь над цим! — сказав загрозливо чекіст, відіпхнувши ногою стару жінку, що стояла перед ним навколішки. З його обличчя видно було, що він здібен на все.

Мовчки зібравшись, з плачем і голосінням родина Михайла Петренка залишила рідну хату.

Схиливши голову, востаннє переступив поріг власної хати Михайло Тарасович. Виходячи з двору, він зняв шапку, перехрестився,

*) Чекіст, як і всі інші заступники влади, розмовляли по-російськи, але ми подаємо ці розмови українською мовою.

поцілував укриті інеш ворота, відійшов під тополі, що їх він сам посадив понад парканом, і вперше в житті гірко заплакав.

Вигнана родина скупчилась на вулиці коло паркану й стояла мовчки, не рухаючись, не знаючи, що далі робити.

— Я хочу в хату, мені холодно, — заплакав п'ятирічний Василько.

— Ходімо до Павла! — запропонувала Василькова мати, жінка наймолодшого сина Михайла Тарасовича.

Ніхто не перечив, і всі мовчки рушили й пішли. Але, наблизившись до Павлової хати, вони побачили, що й його теж викинули з хати, і він ішов назустріч батькам. Що робити? Разом усі помандрували до одного далекого родича. Привітний господар хотів уже допомогти вигнанцям і впустити в свою хату, та в цей час на вулиці з'явилася купка большевицьких хортів, що ліквідувала „куркульство“.

Помітивши Петренкову родину біля чужої хати, місцевий керівник цієї купки Олексій Муцький закричав на господаря:

— Ей! Що це за збори? Дивись, щоб і сам не вилетів із хати! Хай ночують на вулиці! Хіба не знаєш розпорядження влади про заборону пускати на квартиру розкуркулених?!

— Бачите, яка біда! — гірко промовив господар. — Ідіть звідциль! Пустив би з дорогою душею, та самі бачите — не моя воля...

Так і лишилася Петренкова родина без теплого кутка, нишком перебуваючи поодиночі то в одних, то в других добрих людей. Ім, як і іншим розкуркуленим, не давали спокою люди з бандитським минулим, що, як хорти, нацьковані комуністами, гасали по хатах, шукаючи тих, що були повигнані з своїх хат. Вони безсоромно відбирали у нещасних людей останні гроші, прикраси, коштовні речі і навіть „облігації державних позик“. Кращу частину цих речей вони залишали собі за „працю“, а решту несли в оперативний відділ ОДПУ.

За декілька днів усіх чоловіків з розкуркулених родин, які підлягали висланню в далекі краї, замкнули в велику „громадську“ стайню й поставили сувору варту.

Родини ж їхні (жінок, дітей і старих дідів) зігнали всіх на станцію і посадили в холодні вагони, в яких перевозили худобу.

За деякий час на запасних рейках станції з'явилася валка-гадюка вантажних вагонів, набитих жінками, дітьми, старими дідами: біля неї пильно вартували наймити ОДПУ.

Внук Михайла Тарасовича п'ятирічний Василько від тяжких умов та великого протягу в вагоні захворів на запалення легенів. Його мати Оришка Петренкова непомітно висковзнула з вагона і, ховаючись від сторожі, з хворим сином подалась до станичної амбулаторії. Хворі, що були там і чекали прийняття, побачивши, що мала дитина важко стогне, пустили Оришку до лікаря без черги.

Записуючи прізвище, історію хвороби та адресу, лікар раптом зупинився, встав і, скинувши окуляри, уважно подивився на Оришку.

— Так ви кажете, що вас виселяють разом з розкуркуленими?

— Еге! Мабуть незабаром повезуть, — халпалась розповісти Оришка, надіючись на допомогу. — Понапишали нас у діряві вагони, нема печей, вітер свище, от мій хлопчик і застудився, захворів і так мучиться, що я боюся, якби з ним чого страшного не трапилось. Будьте такі ласкаві, подивіться швидше і допоможіть бідній дитині.

— Нічого не можу допомогти вам, громадянко, — раптом холодно відповів лікар: — не маю права. Позавчора одержав випуску із наказу наркомздорів'я СССР, а в ньому сказано: „Категорично забороняється давати будь-яку медичну допомогу членам родин виселюваних куркулів... Я розумію ваше становище і співчуваю, але не можу вам допомогти.“

І лікар, сам зніяковівши від такої відповіді, відвернувся від тяжко хворої дитини.

Пригнічена страшним горем, ридючи від гіркої образи й безсилового обурення, тулячи до себе непритомного сина, нещасна мати повернулася в холодний брудний вагон.

Вночі Василько помер.

На третій день замкнених чоловіків привели в вагони до їхніх родин. Поїзд виселюваних був готовий до від'їзду в невідому страшну далечинь.

Біля станційних будинків був натовп пригноблених та збентежених станичників, що прийшли востаннє побачити своїх родичів та знайомих.

Михайло Тарасович стояв біля відчинених дверей вагону і мовчки оглядав співчутливі обличчя станичників, дивився на широкі вулиці рідної станиці. Він знав, що залишася їх назавжди. В його сумній мовчанці стояли важкі, як каміння, думки, про своє страшне майбутнє.

Сухорлявий, з рудими вусами, пристаркуватий козак, одягнений у старенький полтавний козушок, простягаючи руки до натовпу людей, почав голосно промовляти:

— Прощайте станичники, прощайте козаки, прощайте всі! Не забувайте про нас! Не забувайте про те, що зробили з нами московські злодюги! Ми знаємо, що ви в цім не винні...

Голос його тремтів від придушених сліз. Поїзд рушив, і його не стало чути. Брязкіт буферів та стукіт коліс заглушили його голос.

Але плач і голосіння ще довго було чути на пристанційному майдані і після того, як поїзд сховався за Канелівським бугром.

(Даді буде)

„РУІНАМИ ЗАДОВОЛЕНИЙ“...

(Закінчення з попереднього числа)

Совєтське портретне мистецтво глибоко антидемократичне. Людина як особа, індивідуальність не цікавить совєтського ремісника від мистецтва. Людина цікава лише як носій потрібних режимові соціальних прикмет. І тому в совєтському мистецтві не знайдете портретів, намальованих тільки тому, що саме обличчя портретне і „проситься на полотно“, не знайдете портрета скромного трудівника. Лише „вожді“, генерали, визначні снайпери, видатні стахановці. Нещодавно держава замовила в мистців 106 бюстів для „подвійних“ і „потрійних“ героїв Совєтського Союзу. Про те, що совєтське мистецтво перетворилося в попихача режиму, проречисто свідчить ось ця цитата з рецензованої книги: „Портрети правили за засіб захоплення: воюючим, що відзначалися в боях, даровано їх з відповідними написами від командування і часто мальовано за вказівками командування. Вони були оперативними — сьогодні став героєм, сьогодні ж таки й намальований“.

Виникає питання: чи совєтського мистця пригноблює така роль ремісника? Відповідаючи на це питання на основі тих зразків образотворчої продукції, що їх маємо в книзі, мусимо сказати, що мистець-ремісник в основному примирився з своєю долею, ба навіть намагався стати „справжнім“ мистцем у рамках, дозволених і визначених йому від начальства. „Щирість“ цих малярів можлива ще й тому, що величезна більшість протегованих мистців, творчість яких саме й висвітлено в книзі, — це чистокровні росіяни. Звеличуючи большевицьких „вождів“, вони звеличують тих, що створили могутню російську імперію. Поразку большевизму на першому етапі війни ці мистці сприйняли як поразку Росії. Звідси вибух патріотичних настроїв, які у росіян навіть в пору їхніх національних нещастів зв'язуються нерозривно з імперіалістичними прагненнями. В такій атмосфері народилися патріотичні полотна, і деяким із них не бракує оригінальності й настрєвості. Створено цілу низку історичних картин, як от Соколова-Скалі „Іван IV у Лівонії“, „Здобуття фортеці Кокенгаузена“, полотно М. Авілова із зображенням поєдинку російського силана Персєвта з татарським велетнем Челубесом; полтавська баталія 1709 року між росіянами та шведсько-українським військом була аж двічі ви-

Не все зразу

Народ наш мріяв про земельку
(Та й треба мати повну пельку),
А ми йому бажали слави,
Розкутих крил, життя, держави.

Народ не зміг нас зрозуміти,
І під косою впали квіти,
І вітер квіти ті поніс
Назустріч бурям, рікам сліз.

Народ живе. Узяв земельку,
Чужу й свою годус пельку...
А діти вчаться... хочуть слави,
Життя і волі, і держави.

13. IX. 28 р.

Журавлі

Летять, курличуть журавлі,
Летять до рідної землі...
Що їх чекає? Чи ЧеКа?
(„А все з-за того п'ятака“)

Не шкода їх... не стало сил,
Нема повітря для їх крил.
Задуха тут... А там? А там?
Вони колись розкажуть нам.

Летить, курличте в небесах,
Але згадайте добре шлях!...
О Боже, Боже, пощасти
Назад хоч декому втекти!

конана в ці роки. Розуміється, сенс кожної з таких історичних робіт — ушляхення російської, мовляв, непереможної зброї.

З метою роздмухування російського патріотизму П. Радімов виготовив серію картин „Архітектурний пейзаж російських міст“, а Н. Ромадін — „Волга — російська ріка“, за яку одержав сталінську премію. Мимохідь згадується тут доля українських мистців під час війни. Маляреві В. Мироненкові закинено національну обмеженість за серію ліричних пейзажів „Моя Україна“. Тієї ж долі зазнали й малярі С. Шишко („Селянське подвір'я“), Світлицький („Рідний край“). За російські пейзажі нагороджують сталінською премією, за українські — обвинувачують у неблагонадійності і відсувають у тін.

Зовсім не випадкове, що в рецензованій книзі імена українських мистців лише побіжно згадано, як зрештою й імена мистців інших поневолених національностей СРСР. Советське мистецтво — це російське мистецтво. Люксусовий фоліант Академії мистецтв підкреслює це зовсім недвозначно. І коли українська тема все таки появляється на світ Божий, то її призначення лише одне — компромітувати і принижувати престиж української нації. Показова з цього погляду картина дипломанта Київського Художнього інституту Гр. Меліхова: „Молодий Тарас Шевченко у художника К. П. Брюллова“. Нам довелося побачити цю картину не лише в блідій репродукції на сторінках видання Академії мистецтв, але й в „Огоньку“, де ця річ відтворена у фарбах, і ми не можемо позбутися почуття обурення, коли згадуємо цю картину. Розкішна майстерня Брюллова заповнена яскравими фарбами килимів, гарними меблями, червоні тони панують у кімнаті і надають їй особливо вишуканої краси. В центрі постать Брюллова, який сидить, небало заклавши ногу за ногу. На його обличчі печать витонченого аристократизму й одуховленості. Перед ним у неспокійній позі стоїть хлопчик — Тарас Шевченко, у бляклому халаті, у пошкарблених чоботах, ніски чобіт незугарно зведені до купи, як це буває в комічних зображеннях. Давно нестрижене волосся облямовує Тарасове обличчя, а вираз обличчя якийсь підкреслено прозаїчний, як у багатьох тисяч селянських дітей, і лише почуття неспокійності написане на ньому.

Так втілює Меліхов ідею вишості російського над українським у своїй картині. І саме ця картина нагадує, що хоча війна з зовнішнім ворогом закінчилася для большевиків успішно, російський большевизм і далі має внутрішній фронт боротьби з поневоленими націями. Бороться з ними тотально, зокрема також засобами свого образотворчого мистецтва.

Проф. Ю. Бойко

РІЗДВЯНИЙ СПОГАД З 1920 РОКУ

Присвячується сотникові
Р. В. Білинському.

Василь Чорний дивиться крізь невеличке віконце кошової канцелярії. Надворі сипле сніг. Вітер кидає білі пластівці в хати на протилежному горбі та одягає їх у кожухи. За сніженою дорогою шугають сани з купками закутаних селян, що їдуть до міста на роковий торг. Але от, на закруті, де блищить ожеледь, вони висипаються. Лункий сміх та гамір розлягається по всьому місті Барі, що розкинулось на дні подільського яру.

І хоч як не до сміху старшому десятникові Чорному, та він починає теж усміхатись. Адже ж і йому треба жити. Ідуть свята Христова Різдва, а в кошовій канцелярії того не видно. Телефонні апарати, скрині, напличники, рушніці під стінами, кривоногий стіл і лави — от і вся обстановка його світлиці. Сьогодні він черговий. Але завтра він мусить придбати гарну ялинку та прибере її блискучими цятками і стрічками, щоб було свято і радість у сотника. Заколядують та згадають своїх...

Його зір падає на заявлені стіни канцелярії. Тризуб... маленька ікона Пречистої, робота італійського мистця, в білих березових рямцях... Останній дарунок його дружини... і якась нестримна туга рве його сильну вдачу на шматочки: „Боже, сім місяців ані вісточки! Помилуй, дай мені бачити їх живими, Пречиста, Страдална Мати!“

Раптом пронизливий сигнал: „Галло, з'єднує...“ Хтось прийшов із звітом у канцелярію, хтось доповідає про своє видужання, хтось має відрядження у фронтову частину. І знов сигнал, поєднання... „Пречиста, дай мені тільки побачити їх!“

А знадвору лункі сміхи, гамір і писк на всьому місто, що потонуло в обіймах страшною пошесті. Сорок п'ять стрільців і сім старшин, а між ними доктор Гасюк, поховані вчора у спільній могилі.

Але він не дається. Він мусить жити! Він мусить єднати фронт з кошем. Він мусить бути прикладом для молодших друзів. Адже він старший десятник зведеного полка УГА, добровольець і учитель. І якась утасна гордість виструнчує його. Йому треба жити, щоб тягти інших до життя. Йому треба жити, щоб повернутись у славі, щоб принести визволення й побачити своїх.

І знов його зір падає на чудову Божу Матір, дарунок на розстанні. „Що вони там роблять? Хіба ворог пощадив її? Вона ж віддавала всі свої думки для служби Україні. Сім місяців ані вісточки!“

І знов приплив безсилля. Якось погано почуває себе Василь. Але хтось прийшов у канцелярію. Хто це? Кістяк, худа, бліде обличчя, шкіра на кістках, тонка рука простягає якийсь папірець: виздоровець зголошується на фронт, бо там друзі...

Якось дивно робиться у Василя на серці. Воно б'ється приспінено й напружує б'ючки. У вухах шум, руки й ноги в'януть. Але він не дається... Йому треба на фронт, бо там друзі. Він зголоситься ще сьогодні добровільно.

А за стіною, надворі лунає сміх. Життя сміється, хоч смерть косить замерзле Поділля. І раптом знов сигнал.

— Галло, при телефоні... Хто там? Не чую! Що?... Ворог підходить? Зараз, запишу телефонограму... „Вислали... ранених... і хворих. Ворог підходить... треба відступати... немає набоїв... Кінець! Слухайте, ще раз прочитаю!“ Але йому вже дуже погано. Хоч би передати телефонограму! Хоч би сотника знайти. Але він зайнятий у терені, а може розподілює молоко хворим. Сам тільки що підвівся з хвороби і вже працює з чотою.

Він сигналізує, але не має вже сили розмовляти. Коли б хоч прийшов Івончак! А може й він хворий, що досі його ще немає? Треба комусь бути при апараті, телефонограма з фронту... Треба...

І безсилий зсунувся на долівку.

А проте за якийсь час він чує добре, як хтось приходить, підводить його і кладе на

скриню, що була йому за ліжку. І знов чує сигнали. Хтось передає телефонограму; слава Богу, йому вже краще, бо вістка з фронту... Йому тепер тепло. Хтось вливає в його уста гострий напій. Хтось присуває його до розжарених челюстей печі, звідкіль доходить запах печеної картоплі. Він розплющує повіки. Ах, це Івончак. Замість Гасюка наш чура став доктором. Він розказує йому багато, але всього він не тямить. „Івончак, ви так багато говорите. Отже, ви придбали картоплі на Свят-Вечір і печете її“.

Чура присуває його ближче до печі, бо від неї йдуть пахощі та здоров'я. Івончак підсуває картоплю Василю: „Він мусить її їсти, бо жоден лік не оздоровлює так певно, як самогон і печена бульба. Що йому там смерть? Хіба він її не бачив? Завтра йде на фронт і кінець. Там друзі...“

Чорний заплющує очі й тоне в якомусь півсні. Йому так добре. Хтось стоїть біля нього. „Івончак, — ні, то не він! То хтось у білому халаті з червоним хрестом на рукаві. Стоїть коло ялинки. Чому ж я не бачу твого обличчя? Не жартуй, то ти! А-во! Юрчик світить свічки. Та обернись, синку! Що це ви, не бачите мене? Як ти підріс, Юрчику! Сім місяців не було від вас вістки“.

Знов хтось інший коло ялинки. „Івончак, треба засвітити свічку за доктора Гасюка, за нашого диригента Мостового, за всіх стрільців і старшин, що не діждали Свят-Вечора. Чого ж ви заливаєте мене якимсь гострим напоєм? Та я здоров, іду з вами на фронт. Не пустимо тут ворога...“

А надворі сміялось життя, хоч смерть клала покоси по замерзлому Поділлі.

Потім було змагання з хворобою.

І одного ранку старший десятник розплющив очі. Над ним похилився хтось і вітав щирим усміхом: „Ну, слава Богу!“ То сотник відвідав його, бо мав щось важливе сказати. Вагався, щоб не пошкодити видужанню. „Ви знаєте, я розмовляв з одною особою, що... що бачила вашу дружину“. „Що?“ „Вона переслала вам привіт“. „То вона жива?“ „Так, у Новому Селі на Збаражчині. І діти там у рідні...“

Щось сильно вдарило його по голові, а люди й предмети закрутились у якомусь крутежі. „Хто казав? Я не знаю тієї особи. Моя дружина була в матері вдома.“ „То, мабуть, помилка“. „Ні, це ж певна вістка. Вона привезла вам світлинку“. „Боже, стільки вражень нараз. Покажіть її! Так вона у рідного дядька там...“ І почались радісні розмови із сотником.

А з ікони дивились на них спочутливо чудові очі Богоматері.

Івончака вже не було. Він відійшов до друзів. За десять днів чотар Дашко та старший десятник Василь Чорний сиділи на саях, що мчалися засніженими полями до сіл, розсіпаних по ярах Поділля. Вони мали роз'яснювати селянам, хто такі галичани, та забезпечувати праве крило УГА від несподіваних наскоків ворога.

Тоді відійшов до головної команди сотник зведеного полка.

І знов на засніжених полях сміялось життя до воєнків УГА...

Ів. Дніпряк

Я ІЗ ЮРКІВКИ...

Я із Юрківки, де Оріхів*)
Шумить піснями вдалині,
Де зорі падають на стріхи,
Немов троянди осяйні;

Де люд привітний, працюватий
Горить в роботі до зорі,
Де Кінка золотом залита
Сновляє щедро ятері...

*) Оріхів — районне місто на Запоріжжі.
Ів. Дніпряк.

ДЗВІН Б'Є НА СПОЛОХ

(Гумореска)

Редакція газети „Рідний Клопіт” у Львові одержала була в 1943 році дуже знаменного для тих часів та відносин листа, якого потім надрукувала без будь-яких змістових чи стилістичних поправок. Ось він, той лист.

Панове Редактори!

Ми, нижчепідписані, членки Жіночого товариства ім. Марусі Богуславки (Дівочка секція) в селі Закамарках, звертаємось до високоповажаних панів редакторів з великим проханням спростувати та направити велику кривду, заподіяну нашій Дівочкій секції дописом з дня 17 ц. м. під заголовком „Не хиліайте вниз прапора!”

Непідписаний автор допису (але ми знаємо, що то за гадюка написала!) причепився до нашої секції, як п'яний до плоту, дорікає нам і ганьбить нас прилюдно, мовляв, „пора вам, закамарківські патріотки, прокинутись із дрімоти, не хиліайте вниз прапора, а держіть його високо, гуртуйтеся, єднайтеся та беріться до праці, щоб наша українська нація діждалася кращого майбутнього!”

То ми тепер запитаємо шановного дописувача: як ми, дівчата, масмо не хиліати вниз прапорів, а держати їх високо, яким чином ми, дівчата, можемо єднатися і братися до праці, коли в нашому селі Закамарках є всього тільки 3 (словами три) парубки, а вся решта — українське жіноцтво?! І як можна при такому відношенні сил наладнати в селі будь-яку діяльність?! Як може працювати і розвиватися наш мішаний хор, коли є альти, є сопрани, а басів і тенорів немає? Як може проявляти пошвавлену діяльність наш аматорський гурток, коли немає навіть такого, хто на початку кожної дії підіймає би нам завісу? А коли доведеться розподіляти ролі, то роллю Гриця мусять брати Ганна Савчукова, роллю Потапа — Катруся Заплітна, а роллю Хоми грає тітка Мотря...

То ми тепер запитаємо шановного дописувача: що то за Гриць з такої Ганни Савчукової? Та ви щоб її одягли і в десять пар синіх шараварів, а причесали такі вусища, як має в календарі наш письменник Михайло Старицький, то й тоді вона не буде Грицем, не заграс тієї ролі так, як справжній парубок! Не заспіває, не пригорне і не поцілує так, як стоїть в підручнику.

А колиш було не так, не так... До читальні сходилися на проби хлопці, дівчата, як бджоли до меду, і почитали, і поспівали, і пожартували, а потім, пізнім вечором, розходилися в парах, хто з ким та кого куди серце тягнуло... Тепер читальня світить пусткою, і глухо в ній, як у домовині. Часом посходяться наші дівчатка, посидять, посумують, подивляться з жалем на Тараса Шевченка та Івана Франка та й ідуть додому...

Може, це кому сміх, але нас аж на плач бере!.. Не знаємо, як і де, але в нашому селі Закамарках через цю війну геть чисто хлопці перевелися. Наша Дівочка секція, як безпосередньо зацікавлена справою, збрала статистику, що її подаємо оцим до Вашої ласкавої відомості.

На польську війну пішло від нас 25 хлопців — вернулося додому 15. На большевицьку взяли 35, вернулося 18. В гарештах замучили 10, до дивізії взяли 12, до Німеччини на роботу вивезли 15, при нашій поліції і „бавдінстах” служить 21, у школах вчиться 10, у варстатах 7. Іван Пилипчук є кондуктором при трамваї й оженився з львівською, обидва Чурай працюють в фабриці на Знесінню, а Микола Наконечний їздить в Повітовому Союзі за шофера.

А ті три, що їх наша статистика не обіймає, залишилися в селі хіба на те, щоб дівчата не забули, як парубок виглядає... Та й таке то поробилося фудульне, що Господи, надимаються, як жаба в капусті, без бука й не приступай!.. Та й не дивниця, мають чого пишатися, коли в селі на кожних двадцять дівчат припадає 0.75 парубка... Як так далі потягне з тією війною, то, незабаром, будуть видавати хлопців на картки, як, неприємно, мило.

Хвальні Панове Редактори! Ми вже зверталися з своєю бідою і до нашої делегатури, але з делегатури нам відписали, щоб ми собі самі радили, як можемо, бо це такий, кажуть, „знак часу”. Але як тут самому собі можна зарадити?... Наш старенький солтис розважають нас, як можуть, в нашому горі, але й це небагато помагає.

Хвальні Панове Редактори! Ми, нижчепідписані, членки Жіночого товариства ім. Марусі Богуславки (Дівочка секція) просимо Вас не відмовитись і помістити в Вашому цінному часописі наш коротенький допис, як також прохасмо звернутись від нашого імені до Українського Допомогового Комітету, може, наші провідні чинники зорганізували б для нас якусь допомогу? Може, погодяться наші центральні установи висилати до нас щонеділі бодай кількох делегатів із відповідними рефератами, щоб ці делегати піднесли наших дівчат на дусі, розрадили їх у їхньому важкому смутку, а тим самим активно причинилися до здійснення світлого майбутнього нашої нації!

Слава Україні!

... Далі йде 65 підписів членок Дівочої секції Жіночого т-ва ім. Марусі Богуславки в с. Закамарках. Між іменами переважають Марусі, Ганнусі й Катрусі. До допису залучена фотографія: кілька десятків самого дівочого квіту сидять барвистим вінком, немов букет розкішних волошок та чорнобривців, і дивляться на вас з німим докором та з глибокою тугою, ніби виглядаючи когось із далекої дороги...

Редакція подає від себе заввагу, що зацікавлені справою можуть зголошуватись по ближчі інформації до будинку „Рідного Клопоту”, зранку, між год. 10-11.

І к е р.

ЩО БАЧИЛИ САМОВИДЦІ НА О. ЕНІВЕТКУ?

У нашій статті „Атом та його енергія” (див. ч. 44 тижневика) ми з'ясували на підставі приступних нам відомостей процес вибуху водневої бомби, що стався на тихоокеанському островку Еніветоку. Тепер подамо враження деяких кореспондентів-самовидців, як вони цей вибух спостерігали. Один із цих самовидців писав, що через шість секунд після того, як було ввімкнено електричний струм, на небі спалахнуло світло, багато разів сильніше за соняшне. Усі відчували хвилю палу, що вдарила ззаду і пішла далі. Дарма що всі стояли до місця вибуху спиною, затуливши очі руками, сила цього світла була така велика, що всі на декілька секунд посліпили були. Другий кореспондент писав, що в нього враження було таке, наче він глянув на десятеро сонць.

Через десять хвилин після вибуху люди почали повертатись обличчями до місця вибуху. І ось як писав один із кореспондентів про те, що він побачив: „У небо зводилося полум'я п'ять миль заввишки, з основою до двох миль. Потім ми побачили тисячі тонн землі, підкинутих угору. Наостанку, через двадцять секунд після вибуху, почала творитись величезна хмара”. Другий кореспондент писав: „Було таке почуття, що весь світ охопило полум'я. Цього видовища я довіку не забуду”.

Через п'ятнадцять хвилин після вибуху острів почав горіти, і ця пожежа тривала шість годин. Після цього острів майже цілком зник.

Новий американський ракетний літак, що саме вистрілив кілька 2,75-цалевих ракет. Одна ракета має силу знищити найбільший ворожий бомбовик. Літак несе 24 такі ракети, що влучають автоматично в свою ціль.

СПОРТОВІ УСМІШКИ

Боксери без кулаків. — Французька реабілітація. — Які королі бажані? — Давайте атомбомби! — Де виснажується жіноцтво... — Світ — „собвесм”. — Мос „бе”.

Західний спортовий світ дуже дивувався, чому славні совєтські боксери не здобули на олімпіаді в Гельсінках ні одного першого місця. О, ігноранція окциденталіс! Таж „кулак” в Совєтах ліквідовані ще в тридцятих роках, а без „кулаків” у боксі нічого не вдієш...

*

В Парижі Франція перемогла Німеччину в футболі — 3:1. Франція так немилосердно „душила” Німеччину, що тепер французи, мабуть, позбудуться історичного страху перед німцями й Північно-Атлантийський Пакт піде в діло.

*

Єгипетський революційний генерал Нагіб, що з короля Фарука зробив (найбагатшого в світі) діпіста, зовсім не антимоноархіст. Він ні пальцем не торкає чеського короля тенісу й гокею Ярослава Дробного, що відмовився вертатися до червоної чеської „власті” (родіни) й поселився в Єгипті. В Нагіба важливе одне: щоб король приносив країні найбільше користей і найменше витрат.

*

Коли на японське місто Гірошіму 1945 р. впала перша атомна бомба, знавці заявили: ніщо там не ростиме, люди вигинуть як руді миші, кінець Гірошімі! Через дуже малий час після цієї заяви, в Гірошімі вибуяла рослина, що на неї позаздрили б самі тропічні нетрі. А два роки тому на марафонських випередках (42 км), в Бостоні, перше місце зайняв молодий японець з Гірошіми. Що після такого лишається спрагненим слави бігцем, як не гукнути: „Давайте атомбомби!”

*

Люди дивуються, чому американські жінки так садистично насолоджуються реслінгом (вільно-американський стиль дужань, у якому вільно суперника бити, викручувати йому кості, скубити за волосся тощо). Тимчасом американські жінки не садистичні, тільки практичні. Спостерігаючи реслінг, американці здається, що то вона свого чоловіка так лупцює й чубить. Коли вона виснажиться таким способом, її потім до рани чоловікові прикласти можна. Хіба не солодко й не корисно водночас?

*

Діти, діти — який малий став наш світ! Його вже підземною залізничкою об'їдеш... Так звані світові серії (фінальні змагання) в бейсболі часто йдуть між клубами нью-йоркські „Янки” і бруклінські „Даджери”. А з Брукліну до Нью-Йорку, як відомо, „собвесм” заїдеш.

*

Декілька днів тому один знайомий поляк прислав мені листа. „Так і так — пише — „довідуся, що Ви в „Юкрейнісн Віклі” доводите, що бейзбол — український винахід. О-кей, але хто каже „а” — повинен сказати й „бе”. Чому не виявите, хто винайшов американський футбол?..

В час, коли Кедрин скорочує українсько-польський фронт, треба якнайшвидше виправити свій недогляд. Виправляю й заявляю. Як бейзбол український, так американський футбол — польський винахід. Цей футбол (який цілий час носиться в руках) розвинувся з польської народної гри „мала купа, мала — всенкша би сен здала”.

*) По-рос. „куркулі”.

О. Сип

УКРАЇНСЬКІ ВИШИВКИ НА ПАРИЗЬКОМУ
БАЗАРІ

(4 — 7. 12. 1952 р.)

Франція багато чим нагадує Україну: пшеничними ланами, зеленими гайками, милими непорядками, а також ярмарками. Французові без ярмарку не жити, — тому, що купує, і тому, що продає. Власник багатої крамниці, з прекрасним приміщенням і чудовими вітринами (вікнами), щоденно висуває на хідник столи й столики та розкладає свій крам, голосно вихваляючи його перехожим. Паризькі бульвари аж роються від таких „страганів”, що на них виставлене всяке добро, від оселедців і квашеної капусти аж до багатих смушевих виробів та телевізійних приймачів.

Це, мабуть, данина лінній вдачі французького покупця, що йому важкувато заходити до крамниці й запитували про потрібний крам. На ярмарку ж досить тицьнути пальцем і назвати кількість чи вагу.

Тож не диво, що й французькі добродійні установи залюбки влаштовують ярмарки, щоб зібрати гроші на свою ціль. У кожному числі газети зустрінете оголошення про такий чи інший „вант де шаріте” (добродійний ярмарок, що як правило відбувається під патронатом коли не президента чи президентової, то бодай одного з міністрів).

Ярмарок, чи пак базар, Світового об'єднання матерів (М. М. М.) теж відбувався під патронатом президента французької держави. Дехто з українців навіть сподівався зустріти Венсена Оріоля особисто і був розчарований, що ярмарок почався справді по-ярмарковому, тобто натовпом людей, що кинувся на найкращі українські речі й зараз же відплив, не перебираючи в гонитві за найдешевшим крамом поміж полтавськими вишивками й французькими консервами.

Від 1950 року Світова федерація українських жінок щорічно бере участь у такому паризькому ярмарку. Безперечно, що успіхом є вже сама можливість виступати на міжнародному форумі, побіч інших державних народів. Повна рівноправність українців була в цьому році відзначена ще й правом вивісити свій національний прапор та напис „Україна на вигнанні” (ми й вивісили, на славу, щось вісім метрів синьо-жовтого стягу!). Дальший успіх був у тому, що всі три роки, а зокрема цього останнього, український кіоск був найкращий. І кожного року нам щастило продати достатню кількість речей, щоб прибутками заплатити доволі високу вкладку в цій міжнародній жіночій організації. Прибуток був би ще більший, коли б ми були краще усвідомили собі цей купецький аспект базару й побіч кількох репрезентативніших речей (навіть і непризначених на продаж) виставили більше речей дрібних і дешевих, призначених для ярмаркової товпи.

Так підходячи до ярмарку, ми позбудемось власних розчарувань: мовляв, ми прибрали наш кіоск і по-мистецькому поклали речі, а вони за дві хвилини все перевернули догори ногами; або — ми співали й грали (Союз українців у Франції влаштував був під час базару мистецький виступ), а вони й не слухали, і не подякували! Базарним лірникам теж ніхто не дякує і мало хто їх слухає. Важливо, щоб гроші кидали! Так і тут: можна було співати й без подяки, та за виступ слід було взяти гроші. А то наспівались і нагались, та ще й за поганеньку вечерю, що на ній виступали, по 600 фр. заплатили.

Все це не догана вельмишановним паням з проводу СФУЖ та передовсім з Союзу українців у Франції, які багато напрацювались при підготовці базару та, справді, зразково виконали своє завдання. Це тільки маленька наука на майбутнє, щоб не керуватись ідеалізмом там, де інші шукають виключно матеріальної користі.

М. Колянковський

„Любить — не любит?” — дівча ворожило і зупинилось: „Не любить...
Десь забуває про мене мій милий,
А може, вже й іншу голубить”... Ю. Б-о.

НОВІ ВИДАННЯ

„Наша Батьківщина”. Видавництво ЦК ЛКСМУ „Молодь”, Київ, 1950 р.

Відома українська дитяча письменниця Наталя Забіла поставила собі за завдання показати дітям молодшого віку „досягнення” комуністичної влади в окремих країнах СРСР та в різних галузях народного господарства. Це, власне, збірка од про „успіхи й досягнення” з обов'язковим підкресленням примату Москви над іншими містами СРСР і оспівування „заслуг” кремлівського мучителя й ката народів Советського Союзу Сталіна-Джугашвілі. Самий термін „Наша Батьківщина” вжито як назву Советського Союзу.

Значення цієї збірки передусім пізнавальне. Проте авторка ознайомлює дітей з особливостями різних частин СРСР крізь призму советського денационального патріотизму, штучно й старанно прищеплюваного комуністичною партією громадянам советської країни.

Тематика віршів пропагандивно-утилітарна: „Найкраща в світі” (Советія), „Північ”, „Південь”, „На золотих ланах”, „На білих полях” (про бавовну), „З підземних глибин”, „З огнених печей”; вірші про електрифікацію, про розвій залізничного транспорту, про Мічуріна, Пашу Ангеліну, про потребу вчитися. Нарешті, збірка, на 44 стор. великого формату, закінчується екзальтованими віршами: „Ми ідемо до Москви”, „Серце нашої Батьківщини” (Москва), „За Сталіна, за Батьківщину!”.

Подано дітям відомості про Сибір („В дрімучих лісах”), авторка зазначає, що там колись були самі вовки та бездоріжжя, а тепер, мовляв, за комуністичної влади, зовсім інакше стало:

Тепер проклали люди шлях,
міста побудували
й знайшли в суворих цих місцях
багатства небувалі:

і хутра, й будівельний ліс,
і золото блискуче.
А ось завод могутній зріс
у тій тайзі дрімучій.

Картину „досягнень” Забіла доповнює віршем „У піщаних степах” (певно, Казахстану). Там колись нібито тільки верблюд ходив, а тепер проходить „велика залізниця”. І звичайно:

В місцях, де не було води, —
у наші дні, сьогодні
з'явилися селища, сади,
канали многоводні.

І все це роблять на землі
невтомні людські руки...

Не з'ясувала авторка, та й не могла не приховати правду, які саме „невтомні людські руки”

копають канали, які люди прокладають шляхи в тундрі, будують між болотами міста й виробні. Комуністична влада на надсильні роботи не може завербувати стомлених, слабосилих людей, а тому вона вдається до нещадного використання рабської праці масово й спеціально позаарештовуваних сотень тисяч людей у зв'язку з важкими роботами широкого масштабу. Мільйони людей працюють на самому хлібі та ющі на надсильній, каторжній роботі і, знеможені, лягають кістками на будівництво згаданих Забілою міст, виробень, шляхів та на копанні каналів.

Письменниця також не пояснила дітям, що значить золото. Адже цей метал для советських людей став екзотичною річчю. У населення Советського Союзу все золото й золоті речі були відібрані ще за часів ЧК і ДПУ, а відтоді ніяких золотих речей комуністична влада не продукувала для внутрішнього вжитку, хібащо на продаж за кордон, для демпінгу, на комуністичну пропаганду, створення й посилення комуністичних партій і організацію революційних розрухів у всьому світі.

Москва, з її мавзолеєм Леніна і найбільшим катом сучасності — Сталіном, стала тепер комуністичною Меккою, до якої мусять молитися всі її підвладні — громадяни советської країни. Тим то й Наталя Забіла з таким захопленням виспівує „Серце нашої Батьківщини”:

Ясні зорями Кремля
Москва над нашим краєм.
— Москва улюблена моя! —
ми пісню їй співаєм.

І далі:

З Кремля до всіх звертає зір
великий, мудрий Сталін.

Обоження працівниками культури, науки, освіти, мистецтва й письменства кремлівського ідола, що, як усякий злочинець, кохається в фальшивій славі, стало запорукою ідеологічної чистоти, певним страхуванням від можливих обвинувачень у збоченні тощо, паролемо на дальше життя. Наталя Забіла щодо цього не є виняток.

Книжка „Наша Батьківщина” багато ілюстрована кольоровими малюнками Л. Худяка; малюнки, відповідно до змісту, мають пропагандивний характер. Найбільш розрекламовано Москву: у книжці аж три зображення Кремлю з кривавою п'ятикуткою; герб советської країни, Нева, виглядає на Москву, мавзолей Леніна, Сталін з дітьми.

На читача, ознайомленого з побутом і життям у Советському Союзі, книжка справляє якнайнеприсмніше враження, як пропаганда брехні про „досягнення” комунізму в Советському Союзі.

Н. Щербина

ХРОНІКА КУЛЬТУРНОГО
ЖИТТЯЮ. СМОЛИЧ ПРО П'ЕСУ Я. БАША
„ДНІПРОВІ ЗОРІ”

У 284 числі „Радянської України” Ю. Смолич надрукував велику статтю про нову п'єсу Я. Баша „Дніпрові зорі”, що її ставить у цьому сезоні театр ім. І. Франка. Смолич відзначив позитивні й негативні прикмети цієї п'єси, виходячи, звичайно, з советських урядових настав. П'єса написана на „індустріальну” тему — про відбудову „Дніпрельстану”, що його самі ж большевики й зруйнували, відступаючи від німців під час другої світової війни (але в п'єсі цей злочин, видимо, приписано німцям). Таку тему Смолич відзначає як її плюс, всупереч думці якихось „естетів”, що нібито в советських умовах відважуються гудити „індустріальні” теми. А побудовано цю п'єсу вже за теж урядовою теорією „конфліктної драми”, в ній бо звернуто увагу, як каже Смолич, „на ті колізії, якими (на які? — Ч.) таке багате наше сучасне життя — і в побуті, і на виробництві. І тому конфлікт, який організує драматургію п'єси, зрозумілий і відчутний”.

Що ж це за конфлікт? Це зудар двох персонажів у проблемі будівництва — професора Світловодова та інж. Бережного. Перший — це втілення теоретичних знань, відірваних від життя плюс „мізерні риси честолюбства”, а другий — „образ інженера-комуніста, захопленого суспільним значенням виконуваної роботи і прийнятого єдиною ідеєю — здійснити будівництво якнайкраще і з максимальною вигодою для народу і держави”, образ практика „соцбудівництва”. Але цей конфлікт у п'єсі розв'язано без участі мілі-

ції (не так, як у Корнійчуковій „комедії” „В степах України”), і Світловодов із життя не випадає, він тільки „відходить від індивідуалізму і вкладається в колектив”. Смолич характеризує цей твір як „яскравий реалістичний”, але для нас ясно й з того, що написано в статті (бо самого твору ми не читали), що це звичайна советська агітка, з надуманим „конфліктом”, з хідлячими персонажами. Хиби п'єси, на думку Ю. Смолича, в недоробленості окремих другорядних персонажів — інж. Грізного (треба було б зробити „потворнішим”), партійного керівника будівництва Зоріна („старший брат”), що начебто не дуже добре керував цим будівництвом.

На адресу поставника і виконавців-акторів (Ю. Шумський, Н. Нятко, А. Дринівна і ін.) Смолич понаписував чимало компліментів.

65-РІЧЧЯ ПРОФ. О. НЕПРИЦЬКОГО-
ГРАНОВСЬКОГО

Українська громадськість на еміграції недавно відзначала 65-річчя життя і понад 40 років громадської та наукової діяльності проф. О. Неприцького-Грановського. Ювілят походить з Волині. До Америки прибув 1913 року, під час першої світової війни воював як американський воїн у Франції. 1918 року він здобув учений ступінь бакалавра в Агрономічному інституті, 1923 — магістра, 1925 року — доктора. Тепер проф. О. Неприцький-Грановський член двох академій наук, дев'ятох наукових товариств і шістьох почесних наукових організацій.

Проф. О. Неприцький-Грановський активний український громадський діяч. Він пропагує ідею української боротьби також серед чужинців. Бажаємо йому доброго здоров'я і довгого віку.

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ:
"SVOBODA"
81-83 GRAND STREET, JERSEY CITY 3, N. J.
Телефони: BErgen 4-0237 і BErgen 4-0807

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА ТИЖНЕВИК „СВОБОДИ“	
На рік у ЗДА	\$3.75
На пів року в ЗДА	\$2.00
На рік у Канаді	\$4.25
На пів року у Канаді	\$2.25

Переписку надсилати на адресу:
"SVOBODA", P. O. Box 346
Jersey City 3, N. J., U. S. A.

Ukrainian newspaper published daily except holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand St., Jersey City, N. J. Reentry as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., 1911, under the Act of March 8, 1879. Pending. Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

ЦІКАВЕ ЗВІДУСІЛЬ

Тисяча вісімсот сімдесят шостого року Альфред Джансон промандрував з Нью-Йорку аж до Аберкнеллсв Англії, перепливши Атлантичний океан малим човном. Ця подорож набула розголосу і на протязі 35-ти років Джансон мав численних наслідувачів. Успіх мали двох самотніх веслярів та три двійки. Всі подорожі відбулися без особливих пригод, крім однієї, коли двох човнярів з Бостону взяли в плин через Атлантику наввипередки. Це було 1890 року. Один з них, Ендерс, таки переплив, а другий, Ловлор, перекинувся посеред океану. На щастя, його зауважили з корабля, що йшов до Америки, і витягли з води. Невгамовний бостонець перечекав двадцять років, а тоді знову спробував щастя і переплив до Іспанії. Це була остання трансатлантична подорож весловим човном.

Тепер відомо, що теплокровні тварини споживають кількість їжі пропорційно до поверхні їхньої шкіри, а не ваги, як вважали раніш. Цим пояснюється факт, що 5,000 мишей, важаючи гуртом приблизно стільки ж, як і доросла людина, можуть ізжити аж у вісімнадцять разів більше, ніж людина.

Маркіз Ріпон був одним з найзайнятіших дипломатів другої половини минулого століття. Проте він зумів знайти досить часу на те, щоб здобути собі славу найбільшого мисливця в світі. Його секретар тримав точний рахунок здобичі в роках між 1876 та 1900. За цей час маркіз уполовав 370,772 звірі, а серед них було чимало й тигрів, буйволів та носорогів. Виходить, цих років маркіз пересічно здобував 216 звірів на тиждень. Дуже можливо, що якби цей рахунок охоплював усе маркізове життя, число б перейшло 500,000. Маркіз і помер мисливською смертю, — від розриву серця, полюючи на... гави 1909 року.

ЮРЕ

НЕ ХОЧЕ МІЛОСЬКОЇ ВЕНЕРИ

Кувайтський шейх Абдулаг ал Салім заборонив поширювати в своїй країні оголошення, на яких було зображення Мілоської Венери (як відомо, ця статуя збереглася без рук). Ці оголошення прислали до Кувайту з острова Кипру, щоб заохотити „оглянути прекрасний Кипр“. Влада острова Кипру делікатно запиталася шейха, чому він так зробив, а той східній володар відповів так: „Мої піддані могли б подумати, що всі дівчата на Кипрі — це злодійки, бо ісламський закон наказує карати злодія відрубанням рук“.

ПОСМЕРТНА ВИСТАВКА В. Г. КРИЧЕВСЬКОГО

Об'єднання українських мистців в Америці влаштувало в приміщенні Нью-Йоркського Літературно-Мистецького Клубу посмертну виставку творів недавно померлого В. Г. Кричевського. Виставлено 255 творів небижчика, що показують його плідну діяльність у різних галузях мистецької творчості — в архітектурі, малярстві, графіці, кіномистецтві й ужитковому мистецтві. Виставка триватиме від 11 січня до 25 січня цього року. У наступному числі нашого тижневика ми дамо оцінку цієї виставки.

ТРОХИ СМІХУ

ПРАЦОВИТИЙ

Похвалився раз один,
Як то він працює:
На добу аж двадцять п'ять
Він годин гарує.

— Що ти?! — хтось йому на це,
Не дійнявши віри. —
У добі ж усіх годин
Двадцять і чотири!..

— Ти не віриш? — він свос. —
То прийди до мене:
Ще до сходу сонця я
Устаю щоденно.

Ю. Б — о.

Одна дівчина каже другій:

— Що ж! Хоч він і негарний, але я буду ходити з ним доти, доки хтось краший не трапиться... Але що буде, як той краший побачить мене з цим негарним?

З НАУКИ Й ТЕХНІКИ

ПРОФ. ДЖ. СМІТ ЗНАЙШОВ РИБУ,
ЩО ЇЇ ШУКАВ 14 РОКІВ

Професорові одного з південноафриканських університетів Дж. Л. Б. Смітові пощастило знайти рибу, що має велику вагу для наукових дослідів, бо вона являє собою „зниклу ланку“ в еволюційному ланцюзі тварин, що жили за 300,000 років до нашого часу.

Ще 1938 року науковці знайшли були кістяк подібної риби в океані поблизу Південної Африки. Проф. Сміт ствердив тоді, що цей кістяк належав рибі з породи „силякант“. Він видав був легючку з описом цієї риби та з приблизним зображенням, як вона мала б виглядати. Коли рибалки зловили при кінці грудня цього року таку рибу в північній частині Мозамбікського каналу (між островом Мадагаскар і Африкою), вони хотіли її продати на м'ясо, бо вона важила 100 фунтів. Але один рибалка пригадав, що в летючці проф. Сміта була фотографія подібної риби, і тоді повідомили телеграфічно про цю знахідку проф. Сміта. Він негайно вилетів літаком прем'єра Малан на острів Дзавдзі, де була ця риба. Пролетівши 3,300 миль і побачивши рибу, він заплакав з радощів. Це була та риба, що її він шукав, та ще й яскравий екземпляр досліджуваної породи. За допомогою формаліни забезпечено м'ясо риби від псування. Учені зможуть тепер досліджувати анатомію цієї риби, цікавої тим, що в неї наявна переходи́сть від зябер до легенів, а через те вона творить перехід від риб до тварин, що живуть на землі. Її плавці — це перехід до кінцівок, які мають суходільні тварини й люди. До 1938 року вчені думали, що подібні породи тварин вимерли 75,000,000 років тому. Тепер можна буде докладно дослідити цю дивовижну рибу, бо проф. Сміт привіз її до Дурбану в Південній Африці. Прем'єр Малан розглядав цю рибу з меншою цікавістю, як науковці, що вбачають у ній підтвердження теорії еволюції. Прем'єр Малан — це колишній священник данської реформованої церкви, що відкидає теорію еволюції Дарвіна. Проф. Сміт потребує для праці над цією рибою до шести місяців, і після того подасть висліди свого дослідження науковому світові в окремій праці.

Лу

Д-р Кость Левицький часто любив висловлювати таку думку:

— Майже кожний визнає, що він не міг би бути диригентом симфонічної оркестри або хірургом, що робить операції. Але мало хто відмовиться від того, щоб бути високим урядовцем чи навіть міністром.

Університетські студії рідко коли пошкодять людині, охочій дещого навчитися й після закінчення університету.

Жінка каже чоловікові, вийшовши від знайомих, до яких вони заходили без запрошення:

— Наші відвідини подіяли в цьому домі, як найкращий лік! Коли ми прийшли до них, всі були надуті й похмурі, а як ми відходили, всі тішилися й сміялися.

Дівчина до свого залицяльника:

— Слухай! Я не хотіла б віддавати тобі твій перстень, але не хочу й затримувати в себе. Розв'яжм цю справу компромісово: продаймо його і поділімся грішми.

Жінка одного нашого археолога говорить до своєї приятельки:

— Мій чоловік — археолог, і в цьому моє щастя: що більше я старіюся, то більше він цікавиться мною.

Один наш письменник на розмові з директором „Дністра“ д-ром Степаном Федаком заявив, що найбільша в його житті пристрасть — писати літературні твори.

— Тоді ви згинете від голоду — сказав директор Федак.

— Дарма, — правив далі письменник.

— Якщо ви такий, то не виключене, що ви матимете успіх, — закінчив розмову д-р Федак.

Покупец, бажаючи купити своїй жінці рукавички і не знаючи її міри, звертається до молоді продавниці:

— Чи міг би я попросити вашу руку?

— Чи ви маєте поважний замір? — перепитала врадувана дівчина.

БУДЬМО КМІТЛИВІ!

МАТЕМАТИЧНО-БІБЛІОТЕЧНА ЗАГАДКА Ч. 1
(Чотири пункти)

Шашель, що точить книжки, потребує один день, щоб прогризтися через обкладинку книжки, а три дні, щоб прогризти всі аркуші книжки. У шафі стоять книжки, близько одна біля одної. Скільки днів потребує шашель, щоб прогризтися від першої сторінки першого тому (наприклад, енциклопедії) до останньої сторінки третього тому?

БІБЛІОГРАФІЯ

О. Кобець. Христова ялинка. Накладом автора. Нью-Йорк, 1952, ст. 30. Обгортка і ілюстрації Петра Холодного.

С. Черкасенко. Пригоди молодого лицаря. Роман з козацьких часів. Том II. Клуб приятелів української книжки. Книжка 14. Видавець Іван Тиктор. Вінніпег, 1952, ст. 144. Обгортка Мирона Левицького.

Наше життя. Рік X. Січень 1953. Ч. 1. Видає Союз Українок Америки раз у місяць. Філадельфія, 1953, ст. 32.

Українське Православне Слово. Церковно-народний журнал для православних українців. Рік XXXIII. Ч. 1. Січень 1953. Бовнд Брук, 1953, ст. 24.

Голос Спасителя. Релігійний місячник. Рік 25, ч. 1. Січень 1953. Йорктон, Саск., 1953, ст. 64.

Український Вістник. Епархіальний орган Української Православної Церкви в Америці. Рік XXIII. Ч. 4. Квартальник. 1952. Нью-Йорк, 1952, ст. 16.

Редакція застерігає собі право 1) виправляти мову, 2) скорочувати надіслані рукописи і 3) взагалі робити зміни редакційного характеру.

Надслані матеріали мусять бути переписані на машинці, з одного боку аркуша, на добром папері і через два інтервали (інтерліні), а як від руки, то зовсім виразним письмом.